

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ
ЗАҢ ФАКУЛЬТЕТІ
ЮРИДИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ҚЫЛМЫСТЫЛЫҚПЕН КҮРЕС МӘСЕЛЕЛЕРІН ЗЕРДЕЛЕУ ЖӨНІНДІГІ
ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУ ОРТАЛЫҒЫ
НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЦЕНТР ПО ИЗУЧЕНИЮ ПРОБЛЕМ
БОРЬБЫ С ПРЕСТУПНОСТЬЮ

ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ, ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ ЖӘНЕ
КРИМИНАЛИСТИКА КАФЕДРАСЫ
КАФЕДРА УГОЛОВНОГО ПРАВА, УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА И
КРИМИНАЛИСТИКИ

**«ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ, ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУДІҢ
ЖӘНЕ КРИМИНАЛИСТИКАНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ»**
*атты Қазақстан Республикасының ғылымның қызметкері күніне арналған
жоғары оқу орындарының арасындағы жыл сайынғы магистранттар мен
студенттердің ғылыми конференциясының*
МАТЕРИАЛДАРЫ

12 сәуір 2013 жыл

VI Шығарылым

МАТЕРИАЛЫ

*Ежегодной Межвузовской научной конференции
магистрантов и студентов, посвященной Дню научного работника
Республики Казахстан*

**«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ УГОЛОВНОГО ПРАВА,
УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА И КРИМИНАЛИСТИКИ»**

12 апреля 2013 года

VI Выпуск

Алматы қаласы

город Алматы

Проведение ежегодной межвузовской научной конференции и публикация материалов осуществлены в рамках 1342/ГФ «Разработка криминалистических технологий при расследовании преступлений в условиях глобализации»

Ответственный редактор

д.ю.н., профессор Р.Е. Джансараева

Члены редколлегии:

к.ю.н., доцент Б.М. Жугралина

к.ю.н., доцент А.Д. Байсалов

старший преподаватель М.Е. Акболатова

магистр юридических наук, ассистент Л. Бисенғали

А__ Актуальные проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминалистики: материалы ежегодной межвуз. науч. конф. магистрантов и студ., посвященной Дню научного работника Республики Казахстан. 12 апреля 2013 г. – Алматы: Казак университеті, 2013. - 250 с.

ISBN

В сборнике представлены научные доклады участников ежегодной межвузовской научной конференции «Актуальные проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминалистики», организованной Научно-исследовательским центром по изучению проблем борьбы с преступностью и кафедрой уголовного права, уголовного процесса и криминалистики юридического факультета Казахского национального университета имени аль-Фараби. В научных докладах магистрантов и студентов поднимаются и актуализируются современные проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминалистики, проблемы гуманизации уголовной политики и другие.

Материалы конференции адресуются студентам, магистрантам, докторантам, преподавателям, а также всем тем, кто интересуется вопросами научного решения актуальных проблем уголовно-правовых дисциплин.

**УДК
ББК**

*Кемелхан Д.,
әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
заң факультетінің 3 курс студенті*

Ғылыми жетекшісі: құқық магистрі, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті заң факультеті қылмыстық құқық, қылмыстық іс жүргізу және криминалистика кафедрасының ассистенті Арын А.А.

**БЕТТЕСТІРУДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ ЖӘНЕ
БЕТТЕСТІРУ ӘРЕКЕТІН ЖҮРГІЗУДІҢ НЕГІЗГІ ТАЛАПТАРЫ**

Беттестіру жауап алудың бір түрі болып келеді. Сонымен бірге ол өзіне тән мақсаттары бар, оны жүргізудің негіздері мен шарттары бар дербес тергеу әрекеті. Психологиялық аспектіден алғанда, беттестіру, басқа тергеу әрекеттерімен салыстырғанда, шындықты орнатудың әсерлі шарасы болып табылады, өйткені фактілерді дәлелдейтін аргументтерді тергеуші емес, жауап беретін тұлғалардың өздері келтіреді.

Ұтымды дайындалып, ұйымдастырылған беттестіру алынған жауаптардың елеулі қайшылықтарын жою тәсілі ғана емес, сонымен қатар жалған алибиді, қылмысты жасағансуды, жауап алған тұлғаның өзіне және екінші тұлғаға жала жабуын әшкерелеу тәсілі де бола алады. Беттестіру барысында тергеудегі қылмыстық оқиғаға қатысты нақты деректер алынуы мүмкін.

Беттестіру жүргізуге негіз болатын елеулі қайшылықтар деп істі дұрыс ашу үшін маңызды нақты мән-жайлар туралы жауаптарда бірін-бірі жоққа шығаратын мәліметтердің бар болуын айтады.

ҚР ҚІЖК-нің 220-бабына сәйкес беттестіру — жауаптардағы көрсетілген қайшылықтарды жоюды көздейтін, бұрын жауап алынған екі тұлғадан бір уақытта жауап алу болып табылады.

Істің мән-жайлары және олардың қабылданатын шешімге тигізетін әсерін ескере отырып, қайшылықтардың елеулі-елеусіздігі туралы мәселені тергеуші шешеді. Дегенмен, тергеудегі іс бойынша дәлелдеуге жататын және жиналған дәлелдемелерге дұрыс бермеуге әкеліп соғуы мүмкін мән-жайлар туралы қайшылықтарды маңызды деп санаған жөн.

Беттестіру күрделі тергеу әрекеті болғандықтан келесі ұйымдастыру — дайындық шараларын орындауды талап етеді:

1. Жүргізу қажеттілігін анықтау. Жауаптарда елеулі қайшылықтардың болуы әрдайым беттестіру жүргізуді қажет етпейді. Тергеуде жалған жауап беріп отырған тұлғалар беттестіру туралы өтініш жасаған жағдайда, шешімді абайлықпен қабылдаған жөн. Өйткені аталған тұлғалар олардың айыптарын мойындататын беттестіруге қатысушы тұлғаны өз көрсетпелерін өзгертуге бейімдеуге тырысады және бұл әрекет тергеушінің тәжірибесіздігінен, беттестіруді жүргізудің жеткіліксіз дайындалғандығынан т.б. себептермен олар мақсаттарына жетуі мүмкін. Сондықтан жауаптардағы елеулі

қайшылықтарды басқа жолмен, мәселен, жалған сөйлейтін тұлғадан қайтадан жауап алу арқылы жойған тиімдірек болады [1].

Беттестіру жүргізуді ұйғарған тергеуші шын жауаптар берген тұлғаның қарсылас тұлғаның психикалық әсеріне шыдау қабілетіне, психологиялық кедергіні жеңіп, әшкереленетін тұлғаның көзінше көрсетпелер беру қабілетіне сенуі тиіс. Сондықтан айыпкерді туыстарымен, таныстарымен беттестіруге болмайды.

2. Беттестіруге қатысушыларды анықтау. Жауап алынатын тұлғалардан басқа беттестіруге:

а) педагог және жауап алынып отырған адамның заңды өкілі (егер жауап алынатын тұлға 16 жасқа толмаса);

ә) қорғаушы (сезікті немесе айыпкер қатысқанда);

б) сарапшы (егер беттестіру барысында сараптама жүргізуге қатысты сұрақтарды анықтау керек болса);

в) аудармашы;

г) маман-криминалист (егер беттестіру барысы мен нәтижелері дыбыс және бейнежазба құралдары көмегімен жазып алу немесе көру, тыңдау қажет болса) қатыса алады.

3. Психологиялық дайындық. Жауап алынатын тұлға тергеушіге айтқанын әшкереленетін тұлғаның көзінше қайталамауы мүмкін. Сондықтан оны беттестіруге психологиялық тұрғыдан дайындау қажет, яғни қарсылас тұлғаның жағымсыз әсеріне берілмей, қарсы тұруының маңыздылығын түсіндірген жөн. Егер шын көрсетпе жауаптар берген тұлға беттестіруге қатысудан бас тартса немесе өз көрсетпелерін қайталамайтыны туралы жарияласа, беттестіруді өткізбеген тиімдірек болады.

4. Беттестіру жүргізудің жоспары:

а) оған қатысушыларға қойылатын тұжырымдалған сұрақтардан;

ә) олардан жауап алу кезектілігін анықтаудан;

б) қатысушылардың мүмкін болатын тәртібін болжамдаудан;

в) беттестірудің тиімділігін қамтамасыз ететін тактикалық тәсілдерді анықтаудан тұрады.

5. Жағдай жасау — ол беттестіру жүргізілетін жанды (әдетте тергеуші бөлмесін), сондай-ақ көрсетпелерді бекітетін құралдарды, олардың ішінде дыбыс, бейне аппаратураларын дайындау.

Беттестіру практикасы. Беттестіруде жауап алуға кірісер алдында тергеуші оған қатысушылардың бірін-бірі танитын-танымайтындығын және қандай қарым-қатынас бар екендігі анықтайды [2]. Соңғы сұрақты анықтау алынған көрсетпелерді бағалау үшін қажет. Әдетте беттестіру бұрын бірін-бірі білетін немесе тергеудің назарын аударған уақытқа бірін-бірі көрген тұлғалар арасында жүргізіледі.

Беттестіру тергеушінің оған қатысушы тұлғалардан кезекпен анықтауға жататын мән-жайлар туралы көрсетпе беруді сұраудан басталады. Сосын ол аталған тұлғалардың әрқайсысына сұрақтар қояды. Беттестіруге қатысушылар тергеушінің рұқсатымен бір-біріне сұрақ қоя алады.

Көрсетпелердегі елеулі қайшылықтардың себебі шешуші рөл атқарады. Қайшылықтар беттестіруге қатысушылардың біреуінің немесе екеуінің де шатасуынан немесе әдейі өтірік айтуынан болады.

Тергеуші қайшылықтардың себебін тек қана болжай алады. Сондықтан ол беттестіру барысында шын деп бағалағаны көрсетпелерді қате болып шығуына дайын болу керек. Бұл жағдайда тактикалық өзгерту қажет болады.

Егер көрсетпелердегі қайшылықтар беттестіруге қатысушылардың біреуінің шатасуымен байланысты болып, оларды қайтадан жауап алу (басқа да тергеу әрекеттері) арқылы жою мүмкін болмаса, тергеуші оған адасқанын түсіндіріп, шындықты орнатуға мүдде туғызуы керек.

Тергеуші көрсетпелерін шын деп танитын тұлғаға қайшылы мәселенің мәні бойынша түсініктеме беруді ұсынады. Көрсетпелерді тыңдап отырған екінші қатысушы оларды есінде қалған бейнелермен ойша салыстырып, көбінесе жауап беруде ұмытып қалған мән-жайларды есіне түсіреді.

Егер беттестіру даусыз жағдайда жүргізілсе, солар бойынша елеулі қайшылықтар пайда болған мән-жайларды талқылау тиімді болады. Ол үшін беттестіруге қатысушыларға қайшылықтары бар фактілер туралы бір-біріне сұрақ қою ұсынылады.

Кейде беттестіру барысында қайшылықтардың себебі жауап алынған тұлғалардың біреуінің көру не есту қабілетінің кемістігінде немесе сол кезде мас болуында жататыны анықталады. Ол жағдайда оның көрсетпелерін басқа жолмен тексеру қажет.

Бұл қатар жағдайларда екінші тұлғаның мүдделерін қозғайтын жалған көрсетпелер берген тұлғадан бірінші жауап алған тиімдірек болады. Ондай мәліметтерден шын көрсетпелер берген тұлғаны ашу кернеп, нәтижесінде ол шабуылға көшіп, өтірікті әшкерелейді.

Әдетте беттестіру оның барысында:

- а) дәлелдемелер ұсынылғанда;
- ә) жалған көрсетпелер берген беттестіруге қатысушыға психологиялық әсер ету қолданғанда;
- б) беттестіру заты кезекпен зерттелетін жеке эпизодтарға бөлінгенде;
- в) шын көрсетпелер беруге бейімдеу үшін жалған сөйлейтін тұлғаның жағымды қасиеттерін пайдаланғанда;
- г) жалған сөйлейтін тұлға абайсызда шынын айтып қояды деген есеппен беттестірудің шын мақсаттарымен басқа сұрақтармен бүркемелегенде мақсатына жетеді [3].

Егер айыпкер (сезікті) өзін батыл ұстап, оны әшкерелеп отырған куәгер (жәбірленушіні) қорқытса, ондай әрекеттерді уақытында тоқтату шараларын қолдану қажет, ал ол болмағанда, хаттамада себебін көрсетіп, беттестіруді тоқтатқан жөн.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Абуов А.Ф. Криминалистика негіздері, Алматы «Жеті жарғы», 2004 ж. 173 б
2. Жәкішев Е.Ф. Криминалистік тактика, Алматы, 1997 ж. 89 б.
3. Интернет көздері

СОДЕРЖАНИЕ

Абен Т.А. Адвокаттың қылмыстық сот ісіне қатысуы.....	
Абузярова З. Софистика в современном мире.....	
Адамбеков А.А. Ұлттық қауіпсіздік органдары қызметінің негізгі бағыттары.....	
Айтжанов Ш.Қ. Қылмыстан сақтандыру саясатының субъектілері және олардың атқаратын қызметтері.....	
Акимова Н.М. Анықтау мен алдын-ала тергеу органдары жөнінде.....	
Алшымбаев А.М. Қазақстан Республикасының Прокуратурасы қылмыстан сақтандырушы құрылым.....	
Алыбаева А.М. Проблемы права на жизнь в законодательстве Республики Казахстан.....	
Амир А. Сот медицина сараптамасы және оның қылмысты ашу мен тергеудегі рөлі.....	
Асмаг С. Адвокат-қорғаушының қылмыстық іс-жүргізудегі маңызы.....	
Асубаева А.С. Қазақстан Республикасының құқық қорғау органдарының қызметкерлерін аттестациясын өткізудің тәртібі.....	
Ауельбеков Д. Проблемы прокурорского надзора за соблюдением законодательства о правах потребителей.....	
Ахметова А. Вопросы совершенствования организационно-правовых форм участия адвоката-защитника в уголовном процессе.....	
Ашимова А. Развитие риторики казахского народа.....	
Аязбаев А.Н. Сот төрелігіне қарсы қылмыстар.....	
Әбдіқожаева А., Базарлинова А. Адвокатураның мәртебесі.....	
Байбосынова А. Казахские бии средних веков.....	
Байдалина М. Фальшивомонетничество.....	
Бурдина К. Допрос как разновидность общения.....	
Ганиев А.А. Құқықтық реттеудің қағидалары.....	
Дәуқараев Ұ.Ұ. Мал ұрлығы.....	
Дәулетқалиева Н.М. Бұзу құралдарының іздерін зерттеудің мәселелері.....	
Ділімбетова Ұ.Б. Независимость адвокатов в адвокатской деятельности.....	
Джаугаштина А.К. Қазақстан Республикасындағы мамандандырылған соттардың түсінігі және оны құру үрдісі.....	
Дүйсенқұл А.Ғ. Қазақстан Республикасының қылмыстан сақтандыру саясатының негізгі аспектілері.....	
Ем М. К вопросу о совершенствовании системы органов прокуратуры РК.....	
Жакипбекова М.О. Сот баллистикасы объектілерінің бірі – атыс қаруын зерттеудің ерекшеліктері.....	
Жаксыбеков Б.Б. Разграничение заведомо ложного сообщения об акте терроризма и хулиганства.....	
Жангабылова М.Г. Құқықтық тәрбие – қылмыстық саясаттағы рөлі.....	
Исаев К. Проблемы предупреждения насильственной преступности.....	

Исина М.Ж. Вымогательство среди несовершеннолетних, проблемы профилактики.....	
Канбатыров Е.С., Құсайын Ә.С. Проблемы предупреждения киберпреступности в Республике Казахстан.....	
Каримова М. Специфика судебной речи.....	
Карин А. Гуманизация в сфере уголовного законодательства.....	
Кемелхан Д. Беттестірудің құқықтық аспектілері және беттестіру әрекетін жүргізудің негізгі талаптары.....	
Қадырбаева Г., Нургазина Б. Адвокаттар көрсететін заң көмегіне ақы төлеу және қорғау мен өкілдік етуге байланысты шығыстарды өтеудің кейбір мәселелері.....	
Қапар Д. Кеңес дәуіріндегі адвокат-қорғаушының дәлелдемелер жинауға қатысу мәселелері.....	
Қуатбекқызы Г. Тергеу эксперименті дәлелдеу құралы ретінде.....	
Қырғызбаева А. Одорология: даму кезеңдері, әдістері, қылмысты ашудағы маңызы.....	
Мади Г. Криминалистическая теория планирования и организации расследования.....	
Макрушин А.О. Тактика обыска и личного обыска.....	
Макрушин А.О. Запрет на курение кальяна в общественных местах.....	
Малакшинов Э.В. Правовые, организационные и методические проблемы криминалистической техники.....	
Мухамедиев М.Н. Қылмыстық құқықтың қылмыстан сақтандыру рөлі.....	
Мырзакулова М.Б. Тергеу қарауын жүргізудің кейбір ерекшеліктері.....	
Нариманов Ә.М. Қазақстан Республикасында терроризммен күресудің шаралары.....	
Нургазина Б.Х. Криминалистикалық габитологияның қылмысты ашудағы рөлі.....	
Nurgaliyeva A. Memoir. Female crime and its prevention.....	
Нуржанова А.С. Протест прокурора как один из основных актов прокурорского реагирования.....	
Өрісбаева З.Т. Адвокаттың кәсіби әдебінің құқықтық негіздері.....	
Райымбергенова К.Т. Тергеу ситуацияларының құқықтық реттелуі.....	
Рахиева Ж.С. Қылмыстан сақтандыру саясатының субъектілері.....	
Рысқұл Н. Криминалистикалық фотография.....	
Сағынбаева Ә.Е. Әйелдер қылмысының жағдайы.....	
Саламатов Ш. Криминологияның өзге ғылымдармен байланысы және қылмыстылықтың алдын алудағы рөлі.....	
Салимов А.Б. Куәландырудың тактикалық және процессуалдық аспектілері.....	
Серікбаев А.М. Қор қордың зияндылығы.....	
Сулейменова А.С. Некоторые проблемы проведения осмотра места происшествия.....	
Тасбаев Ш. Сот сараптамасына қажетті материалдарды дайындау.....	

Темиржанова Г. Криминологическая характеристика организованной преступности.....	
Тәлей М.С. Беттестірудің тактика-процессуалдық аспектілері.....	
Темирова А.Е. Этика адвоката.....	
Төлмұратова А.Т. Лауазымды тұлғалардың жасайтын қылмыстары.....	
Ужахов А.А. Допрос как средство доказывания.....	
Федоренко Я. Проблемы предупреждения преступности учащихся общеобразовательных школ в Республике Казахстан.....	
Халан С. Халықаралық терроризмді жасағаны үшін жауапқа тарту және алдын алу бойынша мемлекеттердің ынтымақтастығы.....	
Хильман А.И. Адвокаттар алқасы және олардың құрылу тәртібі.....	
Шамбулов А. Жедел-ізвестіру қызметін прокурорлық қадағалаудың кейбір мәселелері.....	